



İKV BİLGİ NOTU DEMOKRASİNİN KÜRESEL DURUMU 2024 RAPORU¹

Deniz Bal, İKV Uzman Yardımcısı

Demokrasi ve Seçim Yardımı Uluslararası Enstitüsü (*International Institute for Democracy and Electoral Assistance-International IDEA*) tarafından hazırlan Küresel Demokrasi Durumu raporu, dünya genelinde 173 ülkede demokratikleşmenin yıllık analizini yapmaktadır. 1975-2023 yıllarını kapsayan veriler, demokrasinin ayrı alanlarındaki ulusal performansını ölçmektedir. Veriler, demokratik performansın dört temel kategorisi etrafında yönlendirilmiş hiyerarşik bir kavramsal çerçeve aracılığıyla düzenlenmiştir: Temsil, Haklar, Hukukun Üstünlüğü ve Katılım.

Özellikle, 2024 Küresel Demokrasi Raporu, prosedürel ve maddi baskıların seçimler üzerindeki kamu algılarını nasıl etkilediğini ve bu algıların demokratik sonuçları nasıl şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Rapor, son 15 yılda ortalama katılımı yaşanan 10 puanlık düşüşle vurgulanan seçimlerin kalitesine yönelik artan tehditleri özetlemekte ve bu trendi, kaybedenlerin sonuçları kabul etmeme fenomeniyle ilişkilendirmektedir. Seçim kalitesi ile güç transferinin sorunsuzluğu arasındaki bu ilişki, her iki yönlüdür; artan baskılar, kaybedenlerin sonuçları reddetme alanını genişletirken, tartışmalı sonuçlar kamuoyunda demokratik seçimlerin geçerliliği hakkında şüpheler uyandırabilmektedir. Ancak, bu yılın döngüsü, seçimlerin demokratik gerilemeyi durdurma ve demokrasiyi yeniden güçlendirme fırsatının en iyi yolu olduğunu pekiştirmiştir. Brezilya, Fransa, Gambiya, Guatemala, Hindistan, Polonya ve Zambiya gibi farklı yerlerde, seçimler uzmanları şaşırma ve zorluklara rağmen demokrasiyi güçlendirme yeteneğini korumaktadır. Yapılan küresel demokrasi sıralamasında Türkiye 173 ülke arasından 137'nci sıraya yerleşmiştir ve AB üye ülkelerinin gerisinde kalmıştır.

Ana Bulgular

1. Her üç kişiden biri, yaklaşık 3 milyar insanın oy kullanacağı bir seçim süper döngüsü yılında, seçim kalitesinin 5 yıl öncekinden belirgin şekilde daha kötü olduğu ülkelerde oy kullanacaktır.
2. Seçim sonuçları oldukça sık tartışılmaktadır. 2020 ile 2024 arasında, her 5 seçimden neredeyse birinde, kaybeden bir aday veya parti seçim sonucunu reddetmiştir. Seçimlerin neredeyse aynı oranda mahkeme temyizleriyle

¹ International IDEA, "The Global State of Democracy 2024", 24.09.2024, <https://www.idea.int/gsod/2024/>



sonuçlandığı görülmektedir.

3. Küresel seçim katılım oranı, seçimlerin giderek daha fazla tartışmalı hale gelmesiyle düşmüştür; son 15 yılda küresel ortalama katılım oranı %65,2'den %55,5 oranına gerilemiştir.
4. Demokratik performansında net bir düşüş yaşayan ülkeler, ilerleme kaydedenlerden çok daha fazladır. Her dört ülkeden biri ilerlerken, her 9 ülkeden 4'ü daha kötü bir durumda bulunmaktadır.
5. Düşüşler, en çok temsil (güvenilir seçimler ve etkili parlamento) ve hak (ekonomik eşitlik, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü) alanlarında yoğunlaşmıştır.
6. Zayıf bağlamlardaki düşüşlerin yanı sıra, tüm bölgelerde demokratik olarak yüksek performans gösteren ülkeler de önemli bir bozulma yaşamıştır; özellikle Avrupa ve Amerika kıtalarında bu durum belirginleşmiştir.
7. Seçim yönetimini iyileştirmede önemli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da seçimlerin güvenilirliği ile ilgili tartışmalar genellikle oy verme ve oy sayma aşamalarındaki usulsüzlüklerle ilgilidir.
8. Seçimlere yönelik birçok tehdide ve pek çok ülkedeki düşüşe rağmen, seçimler karar vericiler üzerinde kamu kontrolünü sağlama mekanizması olarak vaatlerini korumaktadır. 2023 ve 2024'te, mevcut partiler dikkatle izlenen birçok seçimde başkanlık seçimlerini ve parlamentoda çoğunluklarını kaybetmiştir.

Politika Önerileri

1. Kamu algıları operasyonel planlamaya dâhil ederek, kamuoyu tanınmalı ve yanıt verilmelidir.
2. Seçim reformları geniş bir istişare sonrası, tesadüfi hatalar için planlama yaparak ve mümkün olduğunca siyasi uzlaşa sağlayarak büyük bir dikkatle hayata geçirilmelidir.
3. Kamu ile tutarlı ve anlamlı iletişim önceliklendirilmelidir.
4. Seçim bütünlüğüne zarar verme amacı içeren asılsız suçlamalara karşı dikkatli bir şekilde yanıtlanmalıdır.
5. Seçim döngüsü boyunca kamu algılarına özel bir vurgu yaparak, titiz araştırma, değerlendirme ve öğrenmeye adanmış artan bölgesel ve uluslararası kapasite oluşturulmalıdır.
6. Kamuoyu bilgileri araştırma ve hazırlık süreçlerine daha sistematik bir şekilde entegre edilmelidir.
7. Seçim yönetiminin hem gerçekliği hem de algı yelpazesi üzerine daha fazla araştırma desteklenmelidir.